

EER DE NACHT KOMT....

Joh. 9 : 4.

DROOMEND LIGT DE WIJDE HEIDE IN den rossen glans van de ondergaande zon. De purperen schijf zinkt al lager, de uitstralende lichtgloed overstromt de eentonige vlakte en werpt bundels van vlammend rood en geel en goud langs den koepelenden hemel omhoog. Teer-grijze wolken schitteren met goudlichtenden rand. Zwakker en zwakker wordt de lichtsterkte — weemoediger de avondstemming. Hoor, de kleine klokjes klingelen uit de verte nader. De schaapjes gaan ter kooi. De herder met z'n trouwen hond jaagt ze aan en haast ze voort — naar huis, naar stal, naar de rust. Het licht neemt af, de weg is nog lang, haast je voort, rep je om thuis te zijn en veilig beschut in den vredigen stal — eer de nacht komt.

Langs onbeganen, rotsigen bergweg sleept zich moeizaam de moede reiziger voort. Lang was de weg en heet en vermoeiend de tocht. Ginds in het dal staat het welbekende, kleine huisje, waar zijn moeder hem wacht.

Maar reeds tempert het licht en verdwijnt de zon achter de bergen, donkerte rijst op in de dalen.

De laatste inspanning vergt de uiterste kracht. Vóór 't duister hem 't gaan op het oneffen, gevaarlijke bergpad belet, wil hij zijn aan de deur van de woning, waar liefde en rust, warmte en vrede hem wachten.

En hij haast zich voort, hijgend en hopen om het doel te bereiken — eer de nacht komt.

In het huis der krankheid heeft de lijder een ernstige oog-operatie ondergaan, die hem verlichting zou hebben moeten brengen, maar die verduistering bracht. Het was een bitter woord, toen de arts hem zeggen moest, dat zijn oogen niet behouden konden worden, dat het ziekte-proces onherroepelijk zou doorwerken, dat volslagen blindheid het einde zou zijn en dat hem

544

nog slechts korten tijd het gebruik zijner oogen was gegund. „Gebruik ze, zoolang ge kunt, op de meest voordeelige manier,” sprak de arts.

„Wat zult ge nu 't meeste doen?” vroeg hem een vriend; „reizen, ver reizen, om nog zooveel mogelijk van het schoone aanzien der wereld te kunnen genieten?”

„Neen,” antwoordde de arme lijder, „geef mij den Bijbel; tot aan het laatste oogenblik, dat het in m'n oog licht is, zal ik lezen in het woord van God, want het is de grootste schat, dien ik bezit, en waarvan ik nog genieten kan, zoolang God mij 't licht mijner oogen laat — eer de nacht komt!”

Een jeugdige moeder is aangetast door doodelijke krankheid. Zij weet het: nog slechts enkele maanden kan het duren.

Haar lieveling, een krullebol van een jaar of vier, speelt onbezorgd aan haar zijde. Ze ziet hem met weemoed en denkt aan haar heengaan. Wat zal ze hem nog den tijd, die haar gelaten is, als 't beste meegeven? O, ze zal geen oogenblik ongebruikt laten om in zijn zieltje de indrukken te leggen en te verlevendigen, voor zijn eeuwig geluk. Ze zal doen, biddend doen, wat ze kan; ze weet niet den dag, noch het uur, dat God haar wegroept zal van haar kind, en daarom zal ze den tijd, dien ze nog heeft, gebruiken zoo goed ze kan.... eer de nacht komt.

Weten *wij* den dag en het uur van ons heengaan? Ja, wij weten, dat ons nog een korte wijle levens is gegund, maar weten wij, *hoe lang, hoe kort?*

Hebben ook *wij* het heilig voornemen, den tijd, die ons nog gelaten wordt, zoo goed mogelijk, zoo Gode-welbehagelijk mogelijk, te besteden?

„Werk zoo lang het dag is; de nacht komt, wanneer niemand werken kan.”

Als we 't bonte leven met z'n drukke gewoel gadeslaan, is er een jagen en jachten om te werken, om te zwoegen, maar het doel ervan is bij allen lang niet gelijk. Is niet veelal het hoogste: het goed te hebben op deze aarde?

Werken we toch voor de eeuwige goederen, éerst zoekende het koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid. Werken we toch voor anderen; voor 't waarachtig heil van den naaste. Werken we met de talenten, door God ons toebetrouwd; bergen we ze niet in een zweetdoek weg. Werken we in den dienst des Heeren als getrouwe medewerkers in den wijngaard. Werken we.... eer de nacht komt.... waarin niemand werken kan!

H. W. A.

O, Heide — Heide — Heideveld,
hoe heerlijk is het ongeveld
van altijd, altijd, altijd voort,
uw blommenzee!.... en zonder boord!

Guido Gezelle

GROEN VAN PRINSTERER

(† 1876)

THE VOORBURG, EVEN BUITEN DE KOM van het dorp, en rechts van den weg, als men het dorp in de richting van Delft naar Leiden doorwandelt, verrijst een aanzienlijk, in achttiende-eeuwschen stijl opgetrokken buitenverblijf. Het draagt den naam: „Vreugde en Rust.”

In die spreuk lag de wijsheid besloten van de leidende Nederlanders uit dien tijd. Vreugde, zooveel 't maar kon; en rust, om die vreugde te genieten. Rust met eere, als 't kon; rust met schande, als 't niet anders kon; en rust tot elken prijs....

Dat was de achttiende eeuw. Maar de negentiende eeuw klopte met een forsich geluid aan de poort, en in 1801 werd daar de staatsman Groen van Prinsterer geboren.

Maar neen! hij heeft dien naam later van zich afgewezen. „Een staatsman niet, maar een evangeliedienaar!” dat is zijn gevleugeld woord geworden, dat in hutten en paleizen heeft weerklonken.

Het was een aanduiding van zijn standpunt. Een geloofsbelijdenis was het; het borrelde op uit het innerlijkste van zijn wezen....

„Ik ben niet van uw geloof,” schreef Thorbecke aan Groen een keer. Het scheelde waarlijk veel! Thorbecke was een wijsgeer; Groen een geloovige, en voor Groen was de geschiedenis meer dan een vraagbaak — ze was voor hem een monument; een lichtende fakkel.

Thorbeckes oog stond koel en kritisch, terwijl zich in het oog van Groen Christelijke zachtmoedigheid weerspiegelde. Maar de vastberadenheid was even groot als de zachtmoedigheid, en als er één man in Nederland was, die zich wist te beheerschen, dan was Groen het.

Men zou 't zoo niet zeggen, dat hij die zelfbeheersching noodig had. Sober en eenvoudig, sprak hij nooit met stemverheffing in de Tweede Kamer. Altijd even rustig; even kalm; somwijlen een ironische, zacht-spottende trek om de lippen — dat was alles....

En nochtans — hoe menigmaal heeft het gekookt in zijn binnenste! en hoe kon zijn bloed gloeien van toorn, van verontwaardiging! Want de felste smaadredenen werden hem niet gespaard; hij werd een unicum genoemd; een portret uit de oude doos; een droomer uit de vorige eeuw....

Zoo stond hij op zijn eenzamen wachtpost; een generaal zonder soldaten; en in die eenzaamheid is dat andere gevleugeld woord uit zijn mond geboren geworden: „In ons isolement ligt onze kracht.”

Velen in het land hebben dat woord niet begrepen en er zich aan geërgerd, maar Groen ging voort met zijn taak en bouwde en legde het Christelijk-historische fundament, waarop het anti-revolutionaire gebouw verrees. En aldoor klonk zijn betuiging: „Een staatsman niet, maar een evangeliedienaar!”

Thorbecke had het vrij wat gemakkelijker dan Groen — o, dat was een hemelsbreed verschil! Thorbecke was op het harde af, terwijl een vurige hartstochtelijkheid de onderstroming vormde van Groens zieleven!

Wat kon hij teeder zijn, als een zijner volgelingen onder de Filistijnen verdwaalde! Dan noodigde de herder; hij riep; hij floot — hij had er geen rust van, zoolang dat schaap niet terug was onder zijn herdersstaf.

☒ Dat was de hartstocht der teederheid.... ☒

Maar er woonde nog een andere hartstocht in zijn ziel: dat was de hartstocht van den strijd, om den draak van den revolutiegeest te bekampen en te vernietigen! In dien strijd kende hij geen vermoeidheid, geen inzinking, geen vrees; hij was een strijdbare held, en wist de stillen in den lande, die met een boekje in een hoekje zaten, op te wekken tot dien strijd.

Dat ging niet zoo gemakkelijk — daar haperde veel aan. Deze stillen vreesden zich te bezondigen, als zij zich met de politiek afgaven, maar de macht der persoonlijkheid en de overtuiging, dat Groen een gekende des Heeren was, brak hun schuchterheid.

Zoo verkreeg Groen een eenige positie. Door zijn hoogen maatschappelijken rang stond hij ver boven de meesten zijner volgelingen, en in geleerdheid en kennis overtrof hij hen allen.

Zoo gingen dan de kerkelijke menschen naar hem toe, om onderwezen te worden in de anti-revolutionaire beginselen, terwijl de anti-revolutionairen hem over teksten in den Bijbel raadpleegden. Voor de eersten was hij de staatsman, voor de laatsten de schriftgeleerde.

Dan had deze man, door God met de schitterendste gaven van hoofd en gemoed toegerust, nog iets aparts, iets eigenaardigs, een kinderlijke naïeviteit, die een zachten glans wierp over de arena, waar gestreden werd. Die naïeviteit kwam soms naar voren, als hij de beschouwingen aanhoorde, die door de oppositie aan zijn persoon werden gewijd. Dan scheen hij op de hoogte van den berg te staan, waar geen pijn hem kon kwetsen, en met onmiskenbaar behagen luisterde hij dan naar die beschouwingen. ☒

Hij bevond zich een keer in een wereld van heuvelen en valleien. De maaiers maaiden de tarweakkers; kleine meisjes plukten veldbloemen, en Groen, de tamelijk lange man met het schrale gezicht en het aristokratisch uiterlijk stond daar peinzend bij een beek.

Die beek was zijn beeld: beweeglijk, rusteloos, gevoed door onzichtbare bronnen. Die beek kan bruisen; soms vloeit ze zachtkens voort. Zij zwoegt en zij juicht bij beurte, en de wandelaar staart in dat kristalheldere water, en de kiezelsteentjes op den bodem der bedding kan hij tellen — ziedaar het beeld van Groen van Prinsterer.

Zijn tegenstanders hebben hem een domper genoemd, een reactionair, een trekschuit-mensch, maar aan zijn oprechtheid is nooit getornd. Zij bleef onaantastbaar.

Het was toch een heerlijk leven in spijt van alle moeite, tegenstand en de bitterste teleurstellingen — o gewis! toch een heerlijk leven, rijk aan goede werken — en vruchtbaren arbeid voor zijn vaderland. Want al was zijn voornaam „Guillaume,” zijn hart klopte voor vorst en vaderland, en was Prins Willem I ook niet „Guillaume” gedoopt, en is hij nochtans niet de Vader des Vaderlands geworden?

Bovendien was zijn huwelijk, al bleef het kinderloos, met Elizabeth M. M. van der Hoop, de Groningsche burgemeestersdochter, een huwelijk van ongerepte schoonheid. Zijn vrouw was zijn Manninne; zij waren samen één in het allerheiligst geloof, terwijl zij door hun aanleg, hun karakter bij elkaar pasten als de zon bij een blauwen hemel.

Door twee vrouwen, wier beeld door den Spreuken-dichter in onnavolgbare poëzie is beschreven, heeft Groen de hoogte beklommen, waar hij thans voor ons staat in de geschiedenis. Die eene vrouw was zijn moeder; de andere was zijn gade, die gedurende bijna